

Η ΚΥΜΗ ΜΕΧΡΙ ΤΟ 1940

ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΟ ΑΡΧΕΙΟ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ

της Μαρίας Ζαχαρίου

Μία έκδρομή στην Κύμη κάνει αμέσως τόν επισκέπτη να θαυμάσει τὰ ἀρχοντικά σπίτια, κτισμένα τὰ περισσότερα στὰ τέλη τοῦ 19ου αἰῶνα, καί νά συμπεράνει ὅτι ἡ πόλη πέρασε μία περίοδο μεγάλης εὐημερίας. Ἀκόμη καί στὰ χωριά τῆς περιφέρειᾶς της ὑπάρχουν σπίτια, ἂν ὄχι τόσο προσεγμένα ὅσο τῆς ἴδιας τῆς Κύμης, πάντως μεγάλα καί περιποιημένα πού ἀποπνέουν εὐμάρεια καί ἀρχοντιά χτισμένα τὰ περισσότερα τήν ἴδια περίοδο.

Μέχρι στιγμῆς γνωρίζουμε ὅτι μέσα στόν 19ο αἰῶνα ὑπῆρξε ἀνάπτυξη τῆς οἰνοποιίας στήν περιοχή καί τῆς ναυτιλίας, μᾶλλον σάν ἀνάγκη γιά νά πουληθοῦν τὰ κρασιά τῆς περιοχῆς σέ διάφορες ἀγορές. Πῶς ὅμως καί γιατί ὑπεχώρησε ἡ πρόοδος; Τί ἄλλες οἰκονομικές δραστηριότητες ὑπῆρχαν στήν περιοχή; Τί γινόταν στό οἰκονομικό πεδίο στήν περιοχή κατά τό πρῶτο μισό τοῦ 20ου αἰῶνα; Ἐκτός ἀπό τὰ κρατικά ἀρχεῖα μία ἄλλη δεξαμενή πληροφοριῶν γιά τήν οἰκονομική ἱστορία τῆς χώρας εἶναι ἡ Ἐθνική Τράπεζα, μία ἀπό τίς ἀρχαιότερες τῆς χώρας, καί τό ἀρχεῖο της.

Τό παλαιότερο ὑποκατάστημα τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς στήν Εὐβοία εἶναι τῆς Χαλκίδας πού ἰδρύθηκε τό 1857. Ἀμέσως μετά, τό 1873, ἰδρύεται τό ὑποκατάστημα Καρύστου τό ὁποῖο ὅμως καταργεῖται στίς 27.12.1882 γιά νά ἐπανιδρυθεῖ πολύ ἀργότερα τό 1966. Ἐν τῷ μεταξύ ἔχει ἰδρυθεῖ ἀπό τό 1906 τό ὑποκατάστημα Κύμης. Μέχρι τότε στήν Κύμη λειτουργοῦσε πρακτορεῖο τῆς τραπεζῆς καί τὰ στοιχεῖα πού περισώζονται στό ἱστορικό ἀρχεῖο εἶναι πενιχρά.

Ὁ πρῶτος ἔλεγχος πού ἐντοπίστηκε γιά τό ὑποκατάστημα τῆς Κύμης ἔγινε τόν Μάιο τοῦ 1920. Ἀπό τήν ἴδια τήν Τράπεζα πού ἔστειλε ἐξειδικευμένους ὑπαλλήλους, τούς ἐπιθεωρητές, γιά νά ἐλέγξουν τό κατάστημα καί νά ἐνημερώσουν τήν διοίκηση ἀναλόγως. Τό πρῶτο σημεῖο στόν ὁποῖο ἐφιστᾶ τήν προσοχή τῆς Διοικήσεως ὁ ἐπιθεωρητής εἶναι ἡ ἔκταση τῆς περιφέρειας τοῦ ὑποκαταστήματος πού κάλυπτε ὅλη τήν ἐπαρχία Καρυστίας καί

τήν νήσο Σκύρο συνολικού πληθυσμοῦ 52.000 καί τό γεγονός ὅτι τό ὑποκατάστημα βρισκόταν στήν ἄκρη τῆς περιφέρειας μέ ἀποτέλεσμα νά μήν ἔχει τήν δυνατότητα νά προσελκύσει κατοίκους τῶν περιοχῶν πού βρισκόνταν μακριά του σέ μᾶλλον δύσβατες περιοχές τῆς δικαιοδοσίας του. Ἐκεῖ οἱ ἄνθρωποι ἤ κρατοῦσαν τίς ἀποταμιεύσεις τους “στό στῶμα” ἤ τίς προωθοῦσαν στό κεντρικό κατάστημα ἤ σέ ἄλλες τράπεζες.

Ὅσον ἀφορᾷ τίς πλουτοπαραγωγικές δυνατότητες τῆς περιοχῆς, ὁ ἐπιθεωρητής εἶναι σαφῆς καί κατηγορηματικός: “Τό ἐμπόριον, ἡ βιομηχανία, ἀλλά καί αὐτή ἡ γεωργία καί κτηνοτροφία εὐρίσκονται ἐν μαρασμάδει καταστάσει.”! Καί συνεχίζει “Ἐκτάσεις μεγάλαι παραμένουν ἀκαλλιεργητοί, ἀδιαφορία δέ δεσπόζει πρὸς πᾶν μέτρον βελτιώσεως ἢ καλλιέργειας νέων εἰδῶν. Δοκιμαί γενόμεναι ἐν Ἀλιβερίῳ ἐμφυτεύσεως καπνῶν ἔφερον ἐπιτυχῆ ἀποτελέσματα, χωρὶς τοῦτο νά προκαλέσῃ μιμητάς. Ἡ ἐλαία καλλιεργεῖται κατὰ τόν ἀρχαικώτερον τρόπον, ἡ δέ νῆσος - ἐξαιρέσει τῆς Σκύρου ἥτις τελευταῖον ἔδειξε προόδους τινάς ἐν τῇ ἀναπτύξει τῶν αἰγῶν, δέν δικαιολογεῖ πλέον τό ὄνομά της, ὅπερ ὡς γνωστόν ὀφείλει εἰς τούς πολλούς βούς της.”!

Καί ὅμως, ἡ περιοχή εὐήμερεῖ! Αὐτό παρατηρεῖ στή συνέχεια διευκρινίζοντας ὅτι αὐτό συμβαίνει “χάρις εἰς τά λιγνιτωρυχεῖα της ἄτινα ἀπασχολοῦσιν ἤδη περί τούς δισχιλίους ἐντοπίους ἐργάτας καί τήν μετανάστευσιν..... Ὑπέρ τά 18 ἑκατομμύρια δραχμῶν εἰσῆχθησαν διά ἡμερομίσθια μέσῳ τῶν λιγνιτωρυχείων καί περί τά 3 ἑκατομμύρια ἐστάλησαν ὑπὸ μεταναστῶν κατὰ τήν τελευταίαν πενταετίαν. Οὕτω παρουσιάζεται μόνον ἐκ τῶν δύο τούτων πόρων αὐξήσις τοῦ πλούτου τῆς περιφερείας κατὰ 21 καί πλέον ἑκατομμύρια δραχμῶν, χωρὶς νά ληφθῶσιν ὑπ'ὄψιν τά σφάγια καί γαλακτοκομικά προϊόντα τῆς Σκύρου καθὼς καί τά κουκούλια ἢ ὁ οἶνος ἐκ τοῦ ὁποίου, ἰδίᾳ κατὰ τήν πρό διετίας παραμονή τῶν διεθνῶν στρατευμάτων ἐν Μακεδονίᾳ, πολλά προσεπορίσατο ἡ Κύμη, πωλήσασα εἰς ἐξαιρετικῶς εὐνοϊκὰς τιμὰς τούς οἶνους της.”

Ἡ παράθεση τοῦ ἀποσπάσματος δείχνει καθαρά ὅτι ἡ κύρια πλουτοπαραγωγική πηγή τῆς περιοχῆς κατὰ τίς πρῶτες δεκαετίες τοῦ 20ου πλέον αἰῶνα ἦταν τά λιγνιτωρυχεῖα. Ἀκολουθεῖ ἡ μετα-

νάστευση πού ἔστειλε ἀρκετά χρήματα στά μέλη τῆς οἰκογένειας πού ἔμειναν στήν γενέθλια πόλη, ἐνώ τά κουκούλια καί οἱ οἶνοι τῆς περιοχῆς, παρ' ὄλο πού ὑπάρχουν, εἶναι ἐμπορεύσιμοι καί ἀποφέρουν στούς πωλητές τους ἀπ' ὅ,τι φαίνεται ἱκανά εἰσοδήματα, ἔρχονται σέ δεύτερη μοῖρα. Δυστυχῶς πουθενά στά σχόλια δέν παρατίθενται στοιχεῖα πού νά μᾶς δίνουν κάποια ἰδέα περί τῶν ποσῶν πού κέρδισαν οἱ κάτοικοι τῆς περιοχῆς ἀπό τίς πωλήσεις αὐτῶν τῶν δύο προϊόντων. Ἀντίθετα διευκρινίζεται, γιά νά τονιστεῖ ἴσως περισσότερο ἡ εὐμάρεια τῆς περιοχῆς, ὅτι τό προαναφερόμενο ποσόν τῶν 21 ἑκατομμυρίων κατενεμήθη σέ πληθυσμό λίγο μεγαλύτερο τῶν 10.000 οἰκογενειῶν! Ἀπό τό 1916 αὐξήθηκε ἀλματωδῶς ἡ ἐξαγωγή λιγνίτη, κατά δέ τό 1919 τό ἐξαχθέν προϊόν φαίνεται νά φθάνει τίς 66.000 τόννους! Παρά τήν καλή εἰκόνα τῶν καταθέσεων ὁ ἐπιθεωρητής παρατηρεῖ αὐτό πού ἤδη ἀναφέραμε, ὅτι δηλαδή λόγω θέσεως τοῦ ὑποκαταστήματος μεγάλη ποσότητα χρημάτων δέν τοποθετεῖται στό ἐν λόγω ὑποκατάστημα.

Στή συνέχεια παρατίθενται πίνακες ἀφ' ἐνός τῶν χορηγήσεων Πίνακας Α (ἐνήμερων καί σέ καθυστέρηση μαζί, σέ χιλιάδες δραχμῶν) καί ἀφ' ἑτέρου Πίνακας Β τῶν καταθέσεων τοῦ ὑποκαταστήματος.

ΠΙΝΑΚΑΣ Α

Ἐ ν ἡ μ ε ρ ο ι	Κατά τήν ἐπιβίωσιν τοῦ Διευθυντοῦ	Κατά τήν παράδοσιν τοῦ Διευθυντοῦ		Κατά τήν ἐπιβίωσιν τοῦ Διευθυντοῦ
	1/τος τοῦ 1919	κ. Μερ. κατ' ἡμέραν τῆ 31 τοῦ Οκτωβ. 1909	κ. Δατ. οἱ τῆ 16 τοῦ Ἰουλ. 1915	κ. Μερ. κοβί-δου εἰς κ. Μετρακόπουλον τῆ 1/8/19
	1906			1920

Ἐνήμεροι μετὰ τῶν ἐν καθυστέρησιν ἡνωμένοι.

Ἀκαιτήσεις ἐκτὸς προσωπικῆ ἐγγυήσεως	21.5	149.9	189.5	41.2	39.6
Ἐνοπλόητοι	26.3	65.3	57.9	45.0	39.1
Ἐκτὸς χρηματογρᾶφων καὶ ἐμπ/των	-	21.4	35.0	15.3	60.2
Ἐνδὸς Νομικῆ κρῆσεως	147.6	525.6	459.5	600.7	596.7
	205.9	760.2	741.7	702.2	735.6

ΠΙΝΑΚΑΣ Β

ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ

	51/ 30/ 1908 Μερχάτης εις Δασούτην	17/ 8/ 1915 Δασούτης εις Ματκοβίδην	1/ 8/ 1919 Ματκοβίθης εις Μετρακόπουλον	18Μαΐου 1920 Σκιεωόρησις
Ταμειούτηριον	25.842.70	552.717.40	2.205.258.60	2.626.650.25
ΎΑτοκοι έν ὄψει	58.030.-	20.119.57	190.517.62	142.604.10
Ύεντεςκοι έν ὄψει	-	90.070.20	109.615.40	63.998.40
• εις άν.λ/αμόν	-	-	476.019.60	220.511.20
Σύνολον	83.872.70	672.907.17	3.581.391.22	5.173.563.95

Από τήν μελέτη τῶν πινάκων συνάγεται ὅτι ἡ κίνησή τους εἶναι περίπου ἀντιστρόφως ἀνάλογη. Γενικά οἱ χορηγήσεις τοῦ ὑποκαταστήματος πού ἀναπαριστοῦν τά κέρδη τῆς τραπεζῆς, μιά καί εἶναι οἱ κατ' ἐξοχήν κερδοφόρες ὑπηρεσίαι τῆς, ἀλλά καί τήν ἐπιχειρηματική ζωντάνια τῆς περιφέρειαι, εἶναι ἀμελητέαι. Στήν πραγματικότητα διασώζονται ἀπό τά δάνεια πρὸς Νομικά πρόσωπα, πού εἶναι ὁ λιμένας Κύμης καί ὁ λιμένας Αλιβερίου. Γιά νά διερευνησε τά αἷτια τῆς καταστάσεως αὐτῆς ὁ ἐπιθεωρητής συνεκάλεσε τό τοπικό συμβούλιο τοῦς ὑποκαταστήματος γιά νά ἀκούσει τίς ἀπόψεις του. Τό συμβούλιο αὐτό ἀποτελοῦσαν οἱ: Κων/νος Γεωργακόπουλος, ἔμπορος μανιφατούρας, Δημ. Σταματίου, βιομήχανος, Αριστ. Στεφάνου, δικηγόρος καί Δημ. Δομένικος, ἰατρός.

Ἡ ἄποψη τοῦ διευθυντοῦ Πετρακόπουλου καί τοῦ συμβουλίου ἦταν ὅτι αὐξηση τῶν χορηγήσεων πρὸς γεωργοκτηματίαις ἦταν ἀδύνατον νά συμβεῖ, ἐπειδή ὑπῆρχε μεγάλη ποσότητα χρήματος πού ἔφερε τόκοις στοῦς ἰδιοκτῆτες του ἀλλά καί λόγω τῆς ἀπουσίας μεγάλων κτημάτων στήν περιοχή πού θά χρειάζονταν χρήματα κατά τήν ἐποχή τῆς καλλιέργειας.

Ὁ ἐπιθεωρητής εἶχε ἀντίθετη ἄποψη θεωρῶντας καί τό συμβούλιο μέ τήν προαναφερθεῖσα σύνθεση ἀκατάλληλο καί ἐπιζήμιον γιά τήν Τράπεζα. Παρατηρεῖ, ὅτι ἀπό τό συμβούλιο ἀπουσιάζει γεωργοκτηματίας καί μ' αὐτόν τόν τρόπο δέν ὑπάρχει

σύνδεσμος τῆς Τραπεζῆς μέ τόν κλάδο αὐτό καί τίς γεωργικές περιφέρειες γενικότερα: "...παντελῆς ἐκ μέρους τοῦ ὑπ/τος ἀποστέρησις πάσης ἀντιλήψεως ἐπί τῶν γεωργικῶν τάξεων τῆς περιφερείας. Οἱ ὑπεύθυνοι παρέχουν ὡς ἀνωτέρω ἀνέφερον τήν ἐξήγησιν ὅτι οἱ γεωργικοὶ πληθυσμοὶ τῆς περιφερείας δέν ἔχουν ἀνάγκη τῆς συνδρομῆς τοῦ ὑπ/τος." Σημειώνει δέ ὅτι στοὺς γεωργοκτηματικούς καταλόγους τοῦ ὑπ/τος ἀπό τοὺς 9 τέως δήμους τῆς ἐπαρχίας 2 δέν ἐμφάνιζαν κανέναν πιστοῦχο. Κυρίως ὅμως ἐπιρρίπτει εὐθύνες σέ ὅλους τοὺς μέχρι τότε διευθυντές γιά ὀλιγωρία σέ ὅ,τι ἀφορᾷ τήν γεωργική πίστη ἀλλά καί ἀμέλεια ἐκ μέρους τους πού ἀποδευκνύεται ἀπό τήν ἀδιαφορία γιά τήν δημιουργία συνεταιρισμῶν, παρά τήν ψήφιση τοῦ ὑπ' ἀρ. 602 νόμου περί συνεταιρισμῶν. Σημειώνει ".....ἀφοῦ καί αἱ ἐπανειλημμένα κατὰ τήν τελευταίαν πενταετίαν ἐγκύκλιοι περί συνεταιρισμῶν, αἵτινες, ὡς γνωστόν, τοσοῦτον ἐπέδρασαν διά τῶν λοιπῶν ὑπ/των ἐπί τῆς διοργανώσεως ἐπί νέων ὑγιῶν βάσεων τῆς γεωργικῆς πίστεως ἐν Ἑλλάδι, παρά τῷ ὑπ/ματι Κύμης ἡγνοήθησαν, ἐγκαταλειφθέντων καί τῶν ἐλαχίστων οἰνοποιητικῶν συνεταιρισμῶν, ἀπό αὐτῆς τῆς ιδρύσεώς των."(1)

Αντίθετα ὁ ἐπιθεωρητής φρονεῖ ὅτι δάνεια ἐπί ἐμπορευμάτων εἰσαγωγικοῦ ἐμπορίου μποροῦν νά δίδονται σέ μικρῇ κλίμακα λόγῳ τῆς ἀυξήσεως τῶν τιμῶν. Οἱ ἔμποροι θά χρειάζονταν χρήματα γιά νά ἀγοράσουν ἐμπόρευμα καί χωρίς τή μεσολάβηση τῆς Τραπεζῆς τά κεφάλαια, τά ὅποια σάν ἀποταμίευση βρισκόνταν συνήθως "στά χέρια τοῦ συντηρητικοῦ χωρικοῦ", θά συνέχιζαν νά λιμνάζουν. Οἱ προεξοφλήσεις ἐπίσης εἶχαν τήν δυνατότητα νά ἀυξηθοῦν.

Ἡ ἐπόμενη ἐπιθεώρηση λαμβάνει χώρα τό 1922. Ἡ κατάσταση παραμένει ἡ ἴδια. Ὁ νέος ἐπιθεωρητής ἀναφέρει λίγο πολύ τά ἴδια πράγματα μέ τόν προηγούμενο. Διευκρινίζει ὅτι λόγῳ θέσεως τῶν ὑπ/μα ".....δέν ἐξυπηρετεῖ ἐμπορικῶς εἰ μή μόνον δύο δήμους." Ὅσον ἀφορᾷ τίς προεξοφλήσεις, κατ' ἐξοχήν κερδοφόρα γιά τήν τράπεζα ἐργασία, παρατηρεῖ ὅτι "Οὐδέν τό ἐνδιαφέρον ἐμφανίζει ἡ ἐργασία αὕτη ἐν Κύμῃ.....ἐφ' ἐνός μὲν λόγῳ τῆς ἐντελῶς περιωρισμένης ἐμπορικῆς δράσεως τῶν κατοίκων τῆς ἰδίας ὡς πρὸς τό ἐξαγωγικόν ἐμπόριον τοῦ ἐλαίου, ἀφ' ἐτέρου δέ λόγῳ τῆς παρατηρουμένης

οικονομικῆς των καταστάσεως ἐξαρκούσης εἰς τὴν μικρεμπορίαν μὲ τὴν ὁποίαν κατὰ τὸ πλεῖστον ἀσχολοῦνται." Ἐπιρρίπτει καὶ αὐτὸς εὐθύνες στοὺς μέχρι τότε διευθυντὲς τοῦ ὑπ/τος φρονῶντας ὅτι: "...ἐντονωτέρᾳ κίνησις ἐκ μέρους τῶν ἐκπροσωποῦντων αὐτὸ θὰ μετέβαλε τὴν ἐπικρατοῦσαν ἐμπορικὴν λιποψυχίαν ἰδίᾳ διὰ τῆς καθοδηγήσεως καὶ οικονομικῆς ἐνισχύσεως τοῦ ἐξαγωγικοῦ ἐμπορίου ἐλαίου, σύκων καὶ οἴνου κυρίως διὰ τῆς παροχῆς δανείων ἐπὶ ἐνεχύρῳ ἐμπορευμάτων, καθόσον καὶ πρόσωπα καὶ ἀποθηκῆαι κατάλληλοι πρὸς τοῦτο ὑπάρχουν ἐν Κύμῃ.", προσάπτοντας, σὲ ἄλλο σημεῖο τῆς ἀναφορᾶς του γιὰ τὴν λειτουργία γεωργικῶν συνεταιρισμῶν, μομφή καὶ στοὺς κρατικούς ἀντιπροσώπους. Συγκεκριμένα "...ἢ μέρμινα πρὸς ἴδρυσιν καὶ σταδιοδρομίαν Γεωργικῶν Συνεταιρισμῶν ἢ ὑπαρξίς τοῦ θεσμοῦ τῶν ὁποίων ἠγνοήθη παντελῶς καὶ παρὰ τῶν κρατικῶν ἀντιπροσώπων καὶ παρὰ τοῦ ὑπ/τός μας ἐν τῇ περιφερείᾳ ταύτῃ...". Ταυτόχρονα παρατηρεῖ ὅτι χρειάζεται ἴδρυσις Κτηνοτροφικῶν καὶ Τυροκομικῶν Συνεταιρισμῶν στῆ Σκύρο "...ἐνθα εὐτυχῶς παρατηρεῖται ἤδη ἀρκούσα ἰδιωτικὴ πρωτοβουλία περὶ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν σχετικῶν ἐργασιῶν,..." Ἐπί πλέον προβληματίζεται βλέποντας τὴν κατάστασιν τῆς ἀγροτικῆς οικονομίας τῆς περιοχῆς καὶ παρὰ τίς ἐντυπωσιακῆς ἀποταμιεύσεις τῶν κατοίκων διερωτᾶται: "Γεννᾶται ὅμως ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ τὸ ἐρώτημα ἂν ἢ παρατηρουμένη ἀποταμιευτικὴ κίνησις, ὑπὸ συνθήκας καλλιεργητικᾶς καὶ κτηνοτροφικᾶς ὑπενθυμιζούσας τὴν ἀρχέγονον ἐποχὴν τοῦ Ἡσιόδου, ἀποτελεῖ σημεῖον εὐοίωνον διὰ τὴν περιφέρειαν αὐτήν, ἢ θλιβεράν κατάστασιν ἣτις ἐάν ἦτο γενικὴ δι' ὅλον τὸ Κράτος ὑπὸ τὰς παρούσας μάλιστα περιστάσεις, δὲν θὰ εἶχε ὡς ἀποτέλεσμα τὴν ὀλοσχερῆ νέκρωσιν τῆς παραγωγῆς καὶ κατὰ συνέπειαν τὴν ἐξουθενωσιν τῆς Ἐθνικῆς μας οικονομικῆς ἐμφανίσεως, συνεπιφερούσης τὴν ὁσημέραι μείωσιν τῆς ἀξίας τῶν ἀποταμιευμένων δραχμῶν."

Ἡ τρίτη ἐπιθεώρησις γίνεται τὸν Νοέμβριον τοῦ 1932. Μέσα στὴν δεκαετία ἔχουν γίνεαι ἀπ' ὅτι φαίνεται κάποιες ἀλλαγές. "Μετά τοῦ τμήματος τοῦ τέως Δήμου Καρυστίων τὸ ὑπ/μα διέκοψεν ἀπὸ ἐτῶν πᾶσαν συναλλαγὴν καθόσον μετά τῆς Καρύστου δὲν ὑπάρχει ἀπ' εὐθείας συγκοινωνία οὔτε ἐπικοινωνοῦσιν ἐμπορικῶς αἱ δύο αὐταὶ

περιφέρειαι. Ἐπίσης ὁ τέως Δῆμος Αὐλῶνος καὶ τμήμα τῶν Κονιστριῶν συναλλάσσεται μετὰ τοῦ Ἀλιβερίου, τὸ ὁποῖον ἐγγύτερον εὐρισκόμενον μὲ τὰς Ἀθήνας ἔχει τακτικωτέραν μετὰ τοῦ Πειραιῶς συγκοινωνίαν."

Τὰ προϊόντα τῆς περιοχῆς παραμένουν τὸ ἔλαιον, ὁ οἶνος καὶ τὰ σῦκα καὶ φαίνεται ὅτι ἐπειδὴ ἡ ἐπιθεώρησις ἐγένετο τὸν Νοέμβριον ἔχει τὴν δυνατότητα νὰ παραθέσει στοιχεῖα τῆς παραγωγῆς. "Ἡ ἐφετερινὴ παραγωγή ἀπέδωκεν εἰς ἔλαιον ὀκάδας 1.000.000 περίπου, εἰς σῦκα ὀκάδας 300.000 καὶ εἰς οἶνον ὀκάδας 1.900.000 ἐξ οὗ ποσὸν ὀκάδων 1.200.000 εἶναι μέλανες οἶνοι, ὧν γίνεται ἀρκετὴ ἐξαγωγή τόσον εἰς τὸ ἐξωτερικὸν καθὼς καὶ εἰς τὸ ἐσωτερικόν,....". Παραθέτει δὲ καὶ τιμὲς προϊόντων. Ἔτσι μαθαίνουμε ὅτι οἱ τιμὲς τῶν σῦκων κατέβηκαν τὸ 1932 σὲ 8-10 δραχμὰς τὴν ὀκά ἔναντι 14-17 δραχμῶν τῆς προηγούμενης χρονιάς, ἐνῶ στὸ λάδι ἡ τιμὴ του εἶναι 20-22 δραχμὰς τὴν ὀκά. Φαίνεται ὅτι εἶχαν πέσει γενικὰ οἱ τιμὲς τῶν ἀγροτικῶν προϊόντων τὴν χρονιά ἐκείνη, ἀλλὰ δὲν ἀναφέρει περισσότερα στοιχεῖα.

Ἐπὶ πλέον ἔχουμε καὶ μίαν καταγραφὴν τῶν βιομηχανιῶν τῆς περιοχῆς: Κυλινδρόμυλος "Δήμητρα" μὲ παραγωγή πού καταναλίσκεται ἐξ ὀλοκλήρου στὴν περιφέρειαν, Ἀνώνυμος Ἑταιρεία Ἐπιχειρήσεων ἐν Ἑλλάδι πού ἐκμεταλλεῦσθαι τὰ ὄρυχεῖα Ἐντζι μὲ ἡμερησία παραγωγή 80 τόννων καὶ ἐξαγωγή 500 τόννων μηνιαίως κατὰ μέσον ὄρο, Ἀνώνυμος Ἑταιρεία Ἀνθρακωρυχείων πού ἐκμεταλλεῦσθαι τὰ ὄρυχεῖα τῶν Ἀνδρονιάνων μὲ ἡμερησία παραγωγή 40 τόννων καὶ ἐξαγωγή κατὰ μέσον ὄρο 600 τόννων μηνιαίως καὶ Ἑταιρεία κατεργασίας σῦκων "Κύμη" πού εἶχε ἰδρυθεῖ πρὶν ἓνα ἑξάμηνον καὶ εἶχε ἤδη ἐπεξεργασθεῖ 13.000 ὀκάδες σῦκα τὰ ὁποῖα διετέθησαν στὸ ἐξωτερικὸν μὲσω Ἀγροτικῆς Τραπεζῆς. Οἱ ὑπόλοιπες 287.000 ὀκάδες σῦκα ἐπεξεργάσθησαν σὲ σπῖτια. Δὲν γνωρίζουμε ἀπὸ πού ἔχει ἀντλήσει αὐτὰ τὰ στοιχεῖα ὁ ἐπιθεωρητής. Ἡ ποσότης λιγνίτη, ὅμως, πού φαίνεται νὰ ἐξάγεται τὸ 1932 εἶναι πολὺ μικρότερη ἀπὸ τοὺς 66.000 τόννους τοῦ 1920.

Οἱ καταθέσεις παραμένουν τὸ ἰσχυρὸ χαρτί τοῦ ὑποκαταστήματος, ὅπως φαίνεται στὸν πίνακα Γ μὲ τὰ ὑπόλοιπα τῶν καταθέσεων κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη πρὶν τὴν ἐπιθεώρησιν.

ΠΙΝΑΚΑΣ Γ

Γ. Καταθέσεις.

Κατωτέρω παρατίθεται πίναξ υπολοίπων καταθέσεων τῶν
ἐπιθεωρήσεων τριῶν τελευταίων ἐτῶν.

	ὑπόλοιπον	ὑπόλοιπον	ὑπόλοιπον
	28.7.930	2.4.931	15.11.932
Καταθέσεις Ἰδιωτῶν ἐν γένει	1.656.355.-	1.948.467.-	1.275.222.-
Καταθ. Ταμιευτηρίου	18.312.902.-	18.460.461.-	13.523.616.-
" Ἀθροισις	19.969.255.-	20.408.928.-	14.798.838.-
Λοιπαὶ Καταθέσεις	3.583.132.-	2.805.649.-	3.025.472.-
Σύνολον	23.552.387.-	23.214.577.-	17.824.310.-

Παρατηρῶντας τὸν πίνακα φαίνεται μείωσις τῶν υπολοίπων κατὰ τὸ ἔτος τῆς ἐπιθεωρήσεως. Ὅπως ἐξηγεῖται ".....μείωσις τῶν καταθέσεων ἰδίᾳ Ταμιευτηρίου, ἣτις δύναται ν' ἀποδοθῆ εἰς τὴν ἐπένδυσιν τούτων δι' ἀκινήτων καὶ εἰς τὸν περιορισμὸν τῶν ἐξ Ἀμερικῆς ἐμβασμάτων, ἅτινα κατόπιν μάλιστα τοῦ νόμου τῆς δραχμοποιήσεως περιορίσθησαν εἰς τὸ ἐλάχιστον." Τὸ ἴδιο τὸ ὑποκατάστημα δικαιολογεῖ τὴν μείωσις τῶν καταθέσεων ἰδιωτῶν "...ὀφείλεται εἰς τὴν λόγῳ τῆς καταστάσεως ἀγορᾶν ἀκινήτων ὡς καὶ ἀνοικοδόμησιν οἰκιῶν ὑπὸ τῶν καταθετῶν μας. Ἐνδεικτικῶς σημειοῦμεν ὅτι ἀπὸ τὰς ἀρχὰς τρέχοντος ἔτους ἔχουσιν οἰκοδομηθῆ ἐντὸς τῆς Κύμης μόνον ἕνδεκα νέαι οἰκίαι ἐνῶ κατὰ τὴν τελευταίαν εἰκοσαετίαν οὐδεμία νέα οἰκοδομὴ ἐγένετο. Τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ εἰς τὰ χωρία τῆς περιφερείας μας." Ὅσον ἀφορᾷ τὴν μείωσις τῶν καταθέσεων Ταμιευτηρίου "...ἡ μείωσις τῶν καταθέσεων τούτων δὲν προέρχεται ἐκ διαφυγῆς καταθέσεων ἀλλὰ ἐξ ἐλαττώσεως τοῦ συνόλου τῆς κινήσεως τῶν κατὰ τὸ τρέχον ἔτος ἐνεργηθειῶν καταθέσεων ἣτις ὀφείλεται εἰς τὴν λόγῳ τῆς καταστάσεως ἐλάττωσιν τῶν μεταναστευτικῶν ἐμβασμάτων ἐκ τῶν ὁποίων καὶ μόνον προέρχονται."

Τὸν Μάϊο τοῦ 1937 ἀκολουθεῖ ἄλλη ἐπιθεώρησις. Ἀντίθετα μὲ τὴν καλὴ ἐσοδεῖα γεωργικῶν προϊόντων πού περιγράφεται κατὰ τὴν προηγούμενη ἐπιθεώρησις, τώρα ἀναφέρεται ὅτι "Τὸ ὑπ/μα ἀπὸ

του παρ. Έτους περιώρισε τας προεξοφλήσεις λόγω τῆς ύφιστα-
μένης ἐν τῇ περιφερείᾳ μεγίστης οικονομικῆς στενοχωρίας, ὀφει-
λομένης κυρίως εἰς τὴν κατὰ τὰ δύο τελευταία ἔτη λίαν πτωχὴν
ἐσοδεῖα ἐλαίου καὶ τὴν κρίσιν τῶν οἴνων.” Οἱ ἐπιθεωρητὲς τῶν
τελευταίων ἐπιθεωρήσεων φαίνονται πιό διαλλακτικοί σε ὅ,τι
ἀφορᾷ τοὺς διευθυντὲς τοῦ ὑποκαταστήματος καὶ τίς ἐπιδόσεις
τους. Δέν ἀναφέρουν κάποια ἐντυπωσιακὴ πρόοδο στίς ἐργασίες
πού εἶναι οἱ κερδοφόρες γιὰ τὴν Τράπεζα, ἀλλὰ δέν τοὺς
κατακρίνουν καὶ γιὰ ἀδιαφορία. Ἀπ’ ὅ,τι φαίνεται κάποιοι
συνεταιρισμοὶ ἔχουν δημιουργηθεῖ καὶ στὴν περιοχὴ μιὰ καὶ
βρίσκεται σέ καθυστέρηση ἓνα γραμμάτιο ὀφειλῆς τοῦ Γεωργ.
Παραγωγικοῦ Συνεταιρισμοῦ Κύμης, μέ δικαιολογία ὅτι ὀφείλεται
στὴν μειωμένη ἐσοδεῖα. Ἦδη ἀπὸ τὴν προηγούμενη ἐπιθεώρηση
φαίνεται ὅτι ἔχει δημιουργηθεῖ Ἐλαιουργικὸς Συνεταιρισμὸς στὸ
Αὐλωνάρι. Δέν εἶναι δυνατόν νὰ καταλάβουμε ἐάν ἡ ἔλλειψη
ἀρνητικῶν σχολίων ὀφείλεται στὴν προσωπικότητα τῶν ἐπιθεωρη-
τῶν, ὁ τελευταῖος ἐπιθεωρητὴς φαίνεται ἀρκετὰ “στεγνός” στὴν
γενικότερη περιγραφή τῆς περιοχῆς καὶ τοῦ ὑπ/τος, ἢ σέ ἀλλαγὴ
τοῦ τρόπου προσέγγισης τῶν καταστημάτων κατὰ τὴν ἐπιθεώρηση
γενικότερα. Ἐν τῷ μεταξύ ἔχει δημιουργηθεῖ ἡ Ἀγροτικὴ Τράπεζα
καὶ ὑπάρχει γενικὰ ἀνταγωνισμὸς μέ τὴν Τράπεζα Ἀθηνῶν, ἡ ὁποία
φαίνεται πολὺ πιό δραστήρια στὴν προσέλκυση πελατῶν. Ἦδη ἀπὸ
τό 1932 ὁ διευθυντὴς Ι. Ραφτόπουλος σέ σχόλιο τῆς προηγούμενης
ἐπιθεωρήσεως γιὰ παρατυπία κατὰ τὴν ἀναχορήγηση πιστώσεως
δικαιολογεῖται “Εἰς τό σημεῖον τοῦτο προσέχομεν τόν σφοδρὸν
συναγωνισμὸν ἐκ μέρους τῆς Τραπεζῆς Ἀθηνῶν ἣτις τελευταίως
μετέρχεται πᾶν μέσον πρὸς προσέκλυσιν τῶν καλῶν πελατῶν.....”

Ἡ τελευταία ἐπιθεώρηση τῆς περιόδου που ἐξετάζουμε γίνεται
τόν Ἰούνιο τοῦ 1940. Ἡ οικονομικὴ κατάσταση τῆς περιοχῆς παρα-
μονές τοῦ δευτέρου παγκοσμίου πολέμου δέν εἶναι καλὴ. “Βιομη-
χανία δέν ὑφίσταται ἀξία λόγου πλὴν ἑνός ἀλευρομύλου μετὰ
μακαρανοποιεῖου....., ἑνός ἐργοστασίου παραγωγῆς ἠλεκτρικοῦ ρεῦ-
ματος, μικροῦ ἐργοστασίου μεταξοπλεκτικῆς καὶ τινῶν μικρῶν ἐ-
λαιοπιεστηρίων. Ἡ ἀγορά, μικρῆς κατὰ βάσιν οικονομικῆς ἀντοχῆς,
λόγω πτωχείας τοῦ γεωργικοῦ εἰσοδήματος, μαστίζεται ἤδη ὑπό

κρίσεως ως εκ τῆς πωλήσεως βασικῶν προϊόντων τῆς περιφερείας (οἴνου) εἰς ἀσυμφόρους τιμάς ἢ ἀζητησίας αὐτῶν καί τῆς μειώσεως τῶν μεταναστευτικῶν ἐμβασμάτων, σοβαροῦ ἄλλοτε πόρου." Γενικά δέν γνωρίζουμε ἂν οἱ ἐπιχειρήσεις οἱ ὁποῖες ἀναφέρονται στίς ἐπιθεωρήσεις ἀντιπροσωπεύουν τό σύνολον τῶν ἐπιχειρήσεων τῆς περιοχῆς ἢ μόνον ὅσες συνεργάζονται μέ τήν Ἐθνική Τράπεζα.

Ἀπό τά ἀνωτέρω στοιχεῖα προκύπτει ὅτι ἡ περιοχή τῆς Κύμης μέσα στόν εἰκοστό αἰῶνα παρήκμαζε σταδιακά μέχρι τό 1940. Ὑπῆρχαν ἀκόμη τά λιγνιτωρυχεῖα πού ἔδιναν δουλειά σέ ἀρκετούς κατοίκους, ἀλλά σιγά σιγά οἱ πόροι πού ἔδιναν πλούτο στήν περιοχή στέρευαν ἢ συρρικνώνονταν. Τό σημεῖο καμπῆς φαίνεται ὅτι ἦταν στό μέσον τῆς 4ης δεκαετίας τοῦ περασμένου αἰῶνα, ὅποτε ἡ περιωρισμένη ἐσοδεία ἐπληξε τά εἰσοδήματα τοῦ ἀγροτικοῦ κυρίως πληθυσμοῦ καί προσέθεσε καί αὐτές τίς ἀπώλειες στήν συρρίκνωση τῶν μεταναστευτικῶν ἐμβασμάτων. Ὡς αἰτία αὐτῆς τῆς συρρίκνωσης διαφαίνεται ὅτι ἦταν ὁ νόμος πού τό 1932 πέρασε ἡ κυβέρνησις καί μετέτρεπε ὑποχρεωτικά τοὺς λογαριασμούς συναλλάγματος σέ δραχμές. Μέ δεδομένη ὁμως τήν οἰκονομική κρίση πού ὑπῆρχε στήν Ἀμερική ἀλλά καί σέ ἄλλες χώρες αὐτή τήν δεκαετία ἡ ὁποία εἶχε πλήξει καί τή ναυτιλία (2), δέν γνωρίζουμε κατά πόσον οἱ μετανάστες καί οἱ ναυτικοί ἦταν σέ θέση νά συνεχίσουν νά στέλνουν τά ἐμβάσματα πού ἔστελναν στήν πατρίδα τους ἄσχετα ἀπό τόν νόμο περί δραχμοποιήσεως τοῦ συναλλάγματος.

Διαφαίνεται στά πορίσματα τῶν πρώτων ἐπιθεωρητῶν τῆς Τραπεζῆς ὅτι οἱ διευθυντές τοῦ ὑποκαταστήματος δέν ἦσαν ἴσως καί οἱ πλέον ἐνδεδειγμένοι γιά νά βοηθήσουν καί νά καθοδηγήσουν τό πλέον δραστήριο καί προοδευτικό τμήμα τοῦ πληθυσμοῦ σέ καινοτόμες καί ριψοκίνδυνες δραστηριότητες πρὸς ὄφελος τοῦ ἰδίου, τοῦ συνόλου τῆς κοινότητος καί φυσικά τῆς τραπέζης. Κατα' πόσον οἱ δυνατότητες τῆς περιοχῆς ἦταν πραγματικά περισσότερες καί κατά πόσον ἔφταιγαν οἱ ὑπεύθυνοι τοῦ καταστήματος γιά τίς περιωρισμένες κερδοφόρες ἐργασίες εἶναι κάτι πού δύσκολα μπορεῖ νά ὑπολογίσει κανεῖς σήμερα.

Ὅτι ὑπῆρχαν δυσκολίες συγκοινωνίας καί ἐπικοινωνίας στήν περιοχή δικαιοδοσίας τοῦ ὑποκαταστήματος γίνεται κατανοητό καί

από τό γεγονός ότι ήδη τό 1932 εἶχε διακόψει τίς συναλλαγές του μέ τήν Κάρυστο, ἡ εὐρύτερη περιοχή τῆς οποίας ἀκόμη καί τήν πολύ μεταγενέστερη δεκαετία τοῦ '50 παρέμενε ἀπομονωμένη μέ τό 60% τῶν κοινοτήτων τῆς νά ἐπικοινωνοῦν μέ ἡμιονικές ὁδοῦς μέ τά ἀστικά κέντρα τοῦ νομοῦ. (3) Ἄλλωστε στήν ἐκθεση τῆς ἐπιθεωρήσεως τοῦ 1932 γίνεται μνεῖα γιά τήν τακτικώτερη συγκοινωνία μέ τόν Πειραιά ἀπό τό Ἀλιβέρι, πού σημαίνει ὅτι μᾶλλον ἀκόμα ἡ συγκοινωνία καί ἡ ἐπικοινωνία γενικότερα τῆς Κύμης μέ τήν πρωτεύουσα γινόταν κυρίως μέσῳ θαλάσσης.

Ὁ πρῶτος ἐπιθεωρητής παρατηρεῖ τήν ἀπουσία γεωργοκτημα-
τία ἀπό τό τοπικό Συμβούλιο ἐποχή κατά τήν ὁποία ἡ Ἐθνική ἦταν
ὑπεύθυνη γιά τήν ἀγροτική πίστη. (4) Σέ ἐμπιστευτική ἐπιστολή τῆς
18ης Μαΐου 1906 τοῦ διευθυντοῦ τοῦ ὑπ/τος πρὸς τήν διοίκηση πού
ἀφορᾷ τήν ἐκλογή μελῶν γιά τό συμβούλιο αὐτό, δέν ὑπάρχει κανέ-
νας ὑποψήφιος πού νά ἔχει τήν παραμικρή σχέση μέ τή γεωργία.
Ἐμποροί, βιομήχανοι, τοπικοί βουλευτές, δικηγόροι ἀπαρτίζουν τόν
κατάλογο πού ὑποβάλλει τό κατάστημα. Ἡ ἴδια ἡ Διοίκηση τῆς
Τραπεζῆς φαίνεται ὅτι διάλεξε κάποιους ἀπό τοὺς προτεινόμενους ἢ
ἔστω ἀποδέχθηκε τήν ἀπόφαση τοῦ καταστήματος χωρίς νά ὑποδεί-
ξει στόν διευθυντή τοῦ νέου ὑποκαστήματός τῆς τό ἄτοπον τῆς
ἀπουσίας γεωργοκτηματία ἀπό τό συμβούλιο τοῦ καταστήματος.
Μέ δεδομένο ὅτι ἀπό τό 1906 μέχρι τον Μάιο τοῦ 1920 πού γίνεται ἡ
πρῶτη ἐπιθεώρηση ἀπό τήν ὁποία ἔχουμε στοιχεῖα (5) ἔχουν ὑπηρε-
τήσει τρεῖς διευθυντές στό συγκεκριμένο ὑποκατάστημα, τίθεται τό
ἔρώτημα ἂν καί οἱ τρεῖς ἀδιαφόρησαν. Κάποιο δίκιο πρέπει νά ὑ-
πῆρχε στήν ἀποψη τῶν διευθυντῶν καί τοῦ τοπικοῦ Συμβουλίου
πού γνώριζε μᾶλλον καλύτερα τήν νοοτροπία τῶν ντόπιων. Ἀκόμη
καί τ' ἀμπέλια πού ἔφερναν ἱκανά ἔσοδα στοὺς ἰδιοκτῆτες τους δέν
τύχαιναν ιδιαίτερης περιποίησης καί ἤδη εἶχαν ἀρχίσει νά ἐγκατα-
λείπονται, ὅπως συμπεραίνουμε καί ἀπό ἐπιστολή τοῦ ὑποκατα-
στήματος μέ ἡμερομηνία 19/7/1923 πρὸς τήν Ὑπηρεσία Προμηθει-
ῶν Δημοσίου, πού ζητᾷ ὁδηγίες σχετικά μέ τήν τύχη τῶν 517 σάικων
θείου πού περιόσσεψαν ἀπό σύνολο 1010 σάικων πού ἐστάλησαν.

Ἀνάλογη ἀποψη, παρά τίς δεκαετίες πού ἔχουν ἐν τῷ μεταξύ
μεσολαβῆσει ἀφοῦ λαμβάνονται ὑπ' ὄψιν στοιχεῖα τῆς δεκαετίας τοῦ

'50, έκφραζουν και γεωπόνοι τῆς Αγροτικῆς Τραπέζης καί ἀφορᾶ ὄχι μόνον τήν συγκεκριμένη περιοχή ἀλλά ὅλη τήν Εὐβοία. Καί αὐτοί μιλοῦν γιά τήν ἀδιαφορία τῶν κατοίκων νά ἐκσυγχρονίσουν τίς καλλιέργειές τους, εἴτε γιατί τό κρίνουν αὐτό ἀσύμφορο εἴτε γιατί δέν ἔχουν τίς γνώσεις. Σημειώνουμε τίς παρατηρήσεις γιά τήν καλλιέργεια τῆς ἐλιάς. "Παρά τήν δεσπόζουσαν θέσιν, ἣν κατέχει ἡ ἐ-λαία, δέν τυγχάνει τῶν δεουσῶν φροντίδων καί περιποιήσεων. Δέν θά ἦτο ὑπερβολή, ἐάν ἐλέγετο ὅτι τό δένδρον τοῦτο, πλὴν ἐξαιρέσε-
ων, ἔχει ἐγκαταλειφθεῖ εἰς τήν τύχην του,..." Μιλοῦν ἐπίσης γιά τό χαμηλό μορφωτικό ἐπίπεδο τῶν ἀγροτῶν τοῦ νησιοῦ, κάτι πού διαφαίνεται καί στήν ἀποψη τοῦ διευθυντῆ καί τοῦ τοπικοῦ συμβουλίου, καί δικαιολογεῖ ἴσως καί τήν ἀπουσία γεωργοκτηματία ἀπ' αὐτό. (6)

Ὅσον ἀφορᾶ τήν δυνατότητα πού εἶχε τό ὑποκατάστημα κατά τήν πρώτη δεκαετία λειτουργίας του νά αὐξήσει τίς ἐργασίες χορηγήσεων, ἴσως οἱ ἐπιθεωρητές νά εἶχαν κάποιο δίκιο, γιατί τό ὑποκατάστημα τήν ἐποχή ἐκείνη πιθανόν νά μὴν εἶχε σοβαρό ἀνταγωνισμό στίς ἐργασίες του. Γνωρίζουμε γιά σκληρό ἀνταγωνισμό μέ τήν Τράπεζα Ἀθηνῶν ἀλλά μετά το 1932. Ἡ συγκεκριμένη τράπεζα συγχωνεύθηκε μέ τήν Ἐθνική κατά τήν δεκαετία τοῦ '50 καί τό ἀρχεῖο τῆς φυλάσσεται μέ τῆς Ἐθνικῆς. Δυστυχῶς ὅμως ἔχουν διασωθεῖ ἐλάχιστα πράγματα ἀπό τό ὑποκατάστημα Κύμης καθόλου διαφωτιστικά γιά τίς δραστηριότητές τῆς στήν περιοχή.

Σάν συμπέρασμα καταλήγουμε ὅτι οἱ κάτοικοι τῆς περιοχῆς "βολεύτηκαν" μέ τά λιγνιτωρυχεῖα καί δέν προσπάθησαν ἰδιαίτερα εἴτε νά ξαναζωντανέψουν τήν ναυτιλία καί τήν ἀμπελουργία, εἴτε νά βροῦν ἄλλες διεξόδους οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως. Ἡ ἀποψη ὅτι δέν ἐνδιαφέρονταν οἱ κάτοικοι γιά χρῆμα ἔχει βάση ἀπ'ὅτι φαίνεται. Μέ τέτοια νοοτροπία ἦταν εὐκόλο ἡ Τράπεζα νά δραστηριοποιηθεῖ περισσότερο ὥστε νά πείσει κάποιους ὅτι εἶχαν τήν δυνατότητα νά βροῦν πάλι ἀγορές πού νά προωθήσουν τά ἐμπορεύματά τους καί νά καταφέρει νά δώσει ἄλλη ὠθηση στήν τοπική οἰκονομία; Λείπουν πολλά στοιχεῖα πού θά ἐπέτρεπαν νά βγάλουμε ἀσφαλέστερα συμπεράσματα.

Η προσπάθεια νά σκιαγραφηθεῖ ἡ οἰκονομική πορεία τῆς Κύμης μέχρι τό 1940 μέσω τῶν ἀρχείων τῆς ΕΤΕ εἶναι ἐλλιπής. Εἶναι μία πρώτη προσπάθεια πού καταθέτει κάποιες πληροφορίες καί βάσει αὐτῶν καταλήγει σέ κάποια συμπεράσματα. Θά ἦταν χρήσιμο ἂν μπορούσαν νά βρεθοῦν ἀρχεῖα τῶν ἄλλων τραπεζῶν πού δραστηριοποιούνταν στήν περιοχή. Ἀκριβῆ στοιχεῖα μέχρι στιγμῆς δέν ἔχουν ὑποπέσει στήν ἀντίληψή μου. Γενικά χρειάζεται μεγάλη ἔρευνα μήπως βρεθοῦν σέ δημόσια ἢ τραπεζικά ἀρχεῖα στοιχεῖα πού νά μᾶς δώσουν περισσότερες πληροφορίες.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Πιθανόν ἐννοεῖ τόν Οἰνοποιητικό Συνεταιρισμό Καλημεριάνων ἢ καί τόν Κτηματικό Σύνδεσμο Κύμης. Ἀπ' ὅ,τι φαίνεται τό 1920 εἶχαν ἀδρανοποιηθεῖ. Βέβαια χρειάζεται περισσότερη ἔρευνα γιά νά γνωρίσουμε ἀκριβῶς τήν ἐποχή τῆς ἀδρανοποίησης καί διάλυσής τους. Κύμη 19ος -20ος αἰώνας - Ἱστορία καί πολιτισμός - ΔΕΠΙΑΚ ΚΥΜΗ 2001, Ἀμπελουργία καί οἰνοπαραγωγή στήν Κύμη, σελ 87. '

2. Ἀπό τήν κρίση στόν πόλεμο (1930-1939) www.greekshippingmiracle.org

3. "Σύντομος Γεωργοοικονομική Μελέτη τοῦ Νομοῦ Εὐβοίας" Σ. Μαρσέλου & Γ.Καρδούλα, ΑΕΜ τόμος Ε'.

4. Ἰδρύθηκε τό 1929.

5. Στήν πρώτη ἐπιθεώρηση γίνεται μνεῖα γιά μία ἐπιθεώρηση τοῦ 1915, ἀλλά αὐτή δέν ἐντοπίστηκε.

6. "Σύντομος Γεωργοοικονομική Μελέτη τοῦ Νομοῦ Εὐβοίας" Σ. Μαρσέλου & Γ.Καρδούλα, ΑΕΜ τομος Ε'.